

U BORBI PROTIV BEZBRIŽNIH IDIOTA

Selvedin Avdić

Osam terapijskih koraka

U vrijeme pripremanja ovog teksta nacija se priprema za povratničku turneju *Bijelog dugmeta*. Vješti manipulator i veliki meštar za prodaju magle, turbo folka i jučerašnjih bureka - **Goran Bregović**, okupio je najprofitabilniji muzički sastav na prostorima nekadašnje Jugoslavije, kako bi udovoljio brojnoj *hipnotisanoj gomili* koja naseljava prostor od Vardara do Triglava, a odatle i svih svjetskih zakutaka sa dijasporom.

Karte za sarajevski koncert rasprodane su u rekordnom roku, brže čak i od milionskih loto listića. Narod hrli pred **Bebekove** noge, da bi ponovo čuo soundtrack sretnijih dana. Na isti način kako se nadaju da će im sretna ruka **Tinke Milinović** napokon od surove države napraviti zemlju Dembeliju, tako se podsvjesno nadaju da će im Bregovićeve poskočice vratiti dah prijeratnih vremena.

Obe nade su, naravno, prilično jalove, ali obe mnogo govore i o mentalnom stanju nacije, koja već dugo boluje od izuzetno teškog oblika depresije.

Izabrali smo osam izvrsnih albuma objavljenih u posljednjih godinu dana u Bosni i Hercegovini. Radi se o potpuno različitim muzičkim izrazima, ali sve ih povezuje činjenica da vrlo otvoreno i kritički govore o svom okruženju.

Depresija se može privremeno potisnuti uz pomoć jakih sedativa. Ali, ljekari tvrde da je mnogo efikasnija terapija kada bolesnik pokuša definirati svoje osjećaje. Nakon toga, depresivac mora emocije podijeliti sa drugima i dugo razgovarati sa osobama od povjerenja.

Slijedi osam terapijskih koraka.

1. Dubioza kolektiv, Dubioza kolektiv

Bosansko rastafari kraljevstvo

Već iz naslova *Dubioza kolektiv* možemo naslutiti šta se krije unutar dobro dizajniranog omota ovog CD-a. *Dubioza*, pišu rječnici, označava nešto što je sumnjivo, neizvjesno i naročito ali ta riječ sadrži i muzički pojam *dub* koji je draga zvučna osnova benda. *Kolektiv* je zbirna imenica koja jedinom označava osobe združene na istom zajedničkom radu. U ovom slučaju radi se o udruživanju članova zeničke underground atrakcije *Gluho Doba Against Def Age* i članova sarajevskog benda *Ornamenti*. Toliko se može zaključiti iz mozganja oko naziva benda. Kada se presluša njihov debitantski album, objavljen u izvrсноj izdavačkoj kući Gramofon, može se reći i da je *Dubioza kolektiv* najsvježija i najoriginalnija muzička pojava na poslijeratnoj muzičkoj sceni Bosne i Hercegovine. Bez ikakvog pretjerivanja!

Dubioza kolektiv je bend neinficiran učenjem sarajevske pop rock škole koja, kada se očisti od nostalgičarskih naricanja, podrazumijeva zvuk smučkan od **Bregovićevih** mudrolija i *sentiša* **Kemala Montena**. Istovremeno, *Dubioza kolektiv* u sebi imaju više bosanskohercegovačkog šmeke od pune gajbe CD-a polaznika te škole.

Ove *združene* osobe pokazuju da i u BiH postoje bendovi koji, dok gledaju satelitske muzičke kanale, ne primjećuju samo kako se po posljednjoj modi češlja razdeljak, nego zaista razumiju moderni zvuk. Stoga se na njihovom albumu osjećaju mrvice uticaja *Massive Attack*, *Leftfield*, *Fun Da Mental*, *Asian Dub Foundation*, **Tricky**, i sličnih muzičara.

Za najavni single beskompromisno su izabrali žestoku pjesmu *Bring The*

System Down (Ctrl + Alt + Del) koja im sigurno neće obezbijediti bjesomučnu radijsku rotaciju, iako na albumu imaju mnogo prijateljskih pjesama za prosječno uho. Tipujemo na pjesmu *Be Highirly* koja sa svojim zaraznim refrenom i zabavnom sevdalijskom dionicom na harmonici ima sve potencijale hita. Na sličnom tragu je i pjesma *Bosnian Rastafaria* koja dokazuje da je moguć spoj **Pabla Augustusa** i **Zaima Imamovića**. Pjesma *Identity* ima nešto od one prljave, znojne tutnjave kakvu su uzgojili *Primal Scream* na svom posljednjem, neopravdano zapostavljenom, albumu *Evil Heat*. Tu su i zrela pjesma *Receive*, košmarna *Endless*, zlokobna *Cannot Forgive*, soul pjesme *One Blink*, dub halucinacija *The Right Moments*... Na omotu albuma navodi se kako su pjesme snimljene u spavaćim i dnevnim sobama članova benda, a da im je u produkciji i montaži pomogao **Edin Zubčević** - koji očito u sebi krije mnogo više talenata, nego što želi pokazati u javnosti.

Na coveru albuma smještena je i karikatura namrštenog dječaka koji je na dread lokne navukao beretku sa ljljanima. Ispod njega štampana je parola: FIGHTING WITH THE WISDOM FOR THE BOSNIAN KINGDOM.

Sa ovakvom političkom platformom *Dubioza* kolektiv ne smiju izgubiti izbore. Tako treba: Dubiozno, kolektivno i mudro. Jah, Rastafari!

2. Dubioza Kolektiv, Open Wide

Pošteno, bijesno i mudro

Nakon svog debitantskog albuma, koji je zaista značajno proširio pojam undergrounda na ovim prostorima, *Dubioza Kolektiv* nisu sebi mogli dozvoliti dugačku pauzu pa su nas vrlo brzo počastili sa maxi singlom *Open Wide*. Kao što su nam već dokazali, ovi mladići i djevojka se svakog posla prihvate iznimno ozbiljno, pa su i ovaj EP kreirali pošteno - pored četiri remiksa, dobili smo i dvije nove pjesme - *Open Wide* i *Keep Burning*. Važno je naglasiti da se ne radi o restlovima koji se nisu mogli *utrpiti* na album. Naprotiv!

U pjesmi *Open Wide* gostuje **Benjamin Zephaniah**, pjesnik i rastafarianac koji je svojevremeno imao čast da pjeva sa legendarnim *Wailersima*. Pjesma počinje kao nevini pop, čak nas i sladak, radio friendly refren pokušava uvjeriti

u to, da bi se vrlo brzo *dubiozno* zakuhala. Bilo bi lijepo da ova pjesma postane objubljen radijski hit, pa da djeca i njihovi roditelji tokom porodičnih okupljanja zajedno pjevuše kako je *Mostar still divided like Berlin, Bosna is still divided Jerusalem*, pa da nakon posljednjih televizijskih vijesti o *nestašlucima* u Vijeću ministara horski zaključe: *the guns are charging, there is no time, ist urgent, be wild hurry the bridge still falling*.

U pjesmi *Keep Burning* nema dileme. Od samog početka pa do samplea glasa **Gordane Ristović - Muslija**, ratnički bass neumoljivo pumpa direktnu priču o lopovskoj državi. *Kolektivu* u ovoj pjesmi pomaže **Mush** iz benda *Fun - Da - Mental* čiji se glas izvrsno slaže sa domaćim grlima. Pjesmu okončava apokaliptična tvrdnja: *In this War of Roses time to crush the peace flower/Death will strike you down even in a Tall Tower*. Da se konta!

Na albumu se nalaze i četiri remiksa pjesama *Emptiness, Prisoner, Bring The System Down, The Right Moments in Dub*, koje su radili **Branski, Edward EQ** i *Vuneny*. Na ovim prosrotima podrazumijeva se da se remiksi prave kako bi se priredio lak zalogaj za posjetioce diskoteka. Ali, *Dubioza Kolektiv* vraćaju dešifriranje ovog pojma na početak, pa njihovi remiksi podrazumijevaju novo *čitanje* ponuđenog materijala.

Dubioza Kolektiv mudro grade svoju karijeru i ne dozvoljavaju pogrešne poteze. Nove informacije kažu da su ponovo u studiju. Sigurno opet neće biti greške.

3. Basheskia, Postcard From Sunny Neighbourhood

Za goste iz dijaspore

Basheskia je pseudonim **Nedima Zlatara**, a ovaj moderni Mula Mustafa objavio je maxi singl *Postcard From Sunny Neighbourhood* pod etiketom sarajevskog *Gramofona*.

Album otvara pjesma *Postcard From Heaven*, najsličnija radovima *Depeche Modea*, a da je Basheskia bio nešto radikalniji, mogao je dotaći i electro podrume kultnog dueta *Suicide*. U pjesmi *Together Alone* angažirana je Jelena Milušić, pjevačica iz onog prvog kruga super talenata koje je producirala zabavna redakcija

OBN televizije. Jelena sasvim lijepo uzdiše forever in love, forever together, prati je i kristalna akustična gitara, pa sve miriše na one ibiza kompilacije, uz koje se prate zalasci i izlasci sunca i sa kože liže so. Pjesma Blue je trip hop iz Portishead škole. U tako zadatom okviru sasvim dobro funkcionira pjevačica Imelda Ramović.

U četvrtoj pjesmi Loza Adnan Šaran iz Skroza šapće i mumla, opasno ko Tricky, a njegov kolega iz benda, Esad Bratović lupka po ksilofonu i prebire sitar. Sa refrenom Hej mala malena srce si mi zanela kolce Loza lako može biti klupski favorit, ukoliko se pronađe dovoljno DJ- a voljnih da zavrte domaću produkciju.

Kada smo već ovako nadahnuti, posljednju pjesmu možemo opisati kao šetnju Baščaršijom sa Kraftwerkom u slušalicama walkmana. Ako niste skontali, onda dakle electro pop sa etno mrvicama.

Baš je lijepo pisati o ovakvom maxi singlu. Inteligentna muzika, lijepo producirana, taman za discmane. Da je ovaj album objavljen u nekakvoj oštroj konkurenciji, onda bismo mi mogli pametovati o originalnosti zvuka, o ujednačenosti stila i sličnim mudrolijama. Pa bi mogli zatražiti da na idućem CD-u, albumu akobogda, Basheskija izbrusi vlastiti izraz, koji se zaista može nazvati bosanskim electro - popom. Ali, u ovakvom okruženju, na ovakvoj sceni, sve takve primjedbe su u najmanju ruku bezobrazne. U glibu estradnog kiča, Postcard From Sunny Neighbourhood svijetli kao čisti dragulj. To je šarmantni komad plastike koji možete ponosno zavrtili prijateljima iz dijaspore. A oni su, kao i svake godine, stigli na praznike sa case logicom, punim novih CD -a i pričom da su bili na žurci, gdje je muziku puštao onaj mršavi iz Thievery Corporation. Kažite im da kupe ovaj maxi singl.

4. SCH, Eat This

Pilule za čudesne doživljaje

SCH je najautentičniji, najintenzivniji, najneobičniji, najradikalniji, najozbiljniji, najavantgardniji, najalternativniji, najkontroverzniji, najkomplovaniji, najutopijski, najdosljedniji, svakako on je najvažniji i najbolji alternativni bend, fenomen, projekt, umjetnički koncept, ideja i realizacija u istoriji Bosne i Sarajeva.

Ovako se navodi u knjižici priloženoj uz omot posljednjeg albuma Eat This!. Da ne bude zabune....

Na albumu Vril , SCH su tražili drevnu energiju, a na Eat This!, istražuju uske, granične prostore, između svjetla i tame, erosa i thanatosa.

Takođe, na prethodnom albumu Vril, Senad Hadžimusić Teno promovirao je upotrebu elektronike u razvoju SCH zamisli i tako iznenadio stare i nepripremljene poklonike. Ipak, čak i najokorjeliji ovisnici o gitarskom noiseu na kraju su shvatili da su SCH na Vrilu dosljedno nastavili gradnju puta trasiranog osamdesetih godina, samo sa drugom mehanizacijom.

Na albumu Eat This! Teno više ne insistira na proširenju instrumentarija, vraća se proširenju svojih ideja. Novi album očito je konceptualno ustrojen, 20 pjesama podijeljeno je na bijeli i crni disk. Sadrži poznatu zvučnu napetost, svojstvenu SCH, ali je sasvim primjetan i uticaj bendova poput Underworld, DAF, Kraftwerk, Suicide.

Bijeli disk donosi neke od najljepših pjesama koje su SCH do sada snimili. Treba izdvojiti nježnu Dying For You, sa promišljenom saradnjom akustične gitare i glasa. Tu je i song Flying, nakon kojeg malo koji slušalac može ostati ravnodušan. Disk, čak, sadrži i nekoliko plesnih pjesama, ali sa ritmom i atmosferom, kakve je zamišljao Johnny Rotten, dok je kovao termin death disco.

Crnu stranu albuma krasi pjesma Prozac, za koju je tekst napisao Sasha Skenderija. Na istom disku nalaze se i četiri teme nazvane Waxing The Dolphin, u kojima SCH zaranjuju duboko u zvučna istraživanja.

Crni i bjeli disk sa porukom Eat This! neodoljivo podsjećaju na male pilule iz Alise u zemlji čuda. Sjetite se šta se djevojčici dogodilo nakon njihove konzumacije...

5. Edo Maajka, No Sikiriki

Soundtrack za 60 minuta

Dok je još uvijek faca i dok je još daleko ono sutra kada će opet biti kita,

dok ga još uvijek sluša dovoljan broj voljnih sljedbenika i dok nije počeo raditi sa Severinom i Deenom, Edo Maajka je odlučio da kaže sve što ima o stvarima koje ga okružuju. I pri tom nikog nije štedio: političare, švercere, vladine službenike, ustaše, četnike, balije, ceste s rupama, dijasporu, estradne prevarante, šminkere, fejkere, novinare, strance, sportiste, vjerske vođe... Na jednoj od fotografija na omotu, trbušast i tetoviran, pozira sa bokserskim rukavicama. Ne liči na boksera koji će napraviti blistavu karijeru, ali ima samouvjeren osmijeh, što obećava da, bez obzira na rezultate, neće predati nijednu borbu.

Niko ne može reći da nije očekivao ovakav album. Edo Maajka je mjesecima prije najavljivao kako će se konačno obračunati sa svojim neprijateljima (gore navedenim). Iako je na omot albuma *No sikiriki* stavio suncokrete, rode i vedro nebo, radi se o jednoj od najmračnijih zbirki pjesama napisanih nakon okončanja ratova na ovim prostorima. Njegove društvene kritike lišene su metafora, Edo očito smatra da nema nikakvog smisla za uvijanje, kad sve sasvim dobro zna - *Znam ko je počeo rat, znam šta je glad, znam kad su šešeljevci ušli u moj grad*. U tako kristalnoj čistoći saznanja, ovaj hip hoper odlučio je da svoje zaključke uobličii u parole: *Mater vam svima jebem i Jebo Vladu, jebao politiku, u Parlamentu, sve njih redom. Konkretno...*

No sikiriki otvara Sevdah o rodama u kojem Edo odmah opisuje mjesto radnje: *Grijeh je roditi dijete / tu gdje meci lete / gdje seljaci prijete / i gdje su pametni postali mete*. Pjesma *To sam ja* govori o jednoj svakodnevni nezaposlenog, siromašnog i očajnog momka: *Ujutro se obrijem / da uredan tražim posao, / da ne izgledam kao četnik, / da me ne razbije Thompson*. *Song On* je mlađi je svojevrsan nastavak *Mahira* i *Alme*, ali je radnja ovaj put smještena u Zagreb, u stan Marušić, gdje mladić ocu, hrvatskom ratnom veteranu predstavlja svoju trudnu djevojku srpske nacionalnosti. Kada mu otac kaže: *isto mi je, da me srpski geler puče / ili da imam srpsko unučje*, mladić bijesno nabraja: *Ja volim nju više nego ti domovinu, / Tuđmana i generale, / ona je moj Bljesak, ona je moja Oluja, / moja crkva i papa, / ona je moja spomenica rata, / Unprofor, Prevlaka, ona je moja haška klupa, / ona i dijete su mi bitniji nego ti, mati i sve to skupa*. U pjesmi *Obećana riječ* preživjeli iz masakra Srebrenice postao je hladokrvni plaćeni ubica, kome nije bitan identitet mete, izuzev u jednom slučaju - *iz Srebrenice nikog, nikad i ni za kakve pare*. Izdvojili smo ovih par pjesama, koje uho zakači nakon par slušanja, ali album *No sikiriki* ima 19

pjesama - o vladama, saborima i parlamentima, o posustalim vezama, hip hop sceni, estradi, biroima za zapošljavanje, logorima, potrazi za ocem... U njima se može pronaći još mnogo stihova uz koje ćete komentarisati 'e jes im dobro reko'. Jer, Edo je ljut, konkretan i nestrpljiv, kao soundtrack za 60 minuta.

6. Skroz, Savršeni organizam

Ekran u prašini

Ekran u prašini, ništa se ne vidi, glave svi saginju, pa se i ja stidim - pjeva Adnan Šaran u uvodnoj pjesmi *Riječi*, te sa posljednjeg albuma *Savršeni organizam*, grupe Skroz.

Skroz nemaju čega da se stide i potpuno je izlišno, do kraja karijere, da bilo kome objašnjavaju karakter sredine iz koje dolaze. U njihovim tekstovima ima dovoljno cinizma, depresije, očaja i histerije da i pingvin može osjetiti atmosfere sarajevskog Alipašinog polja, zeničke Blatuše ili tuzlanske Malte.

Na svoj drugi album Šaran, Dejo, Nećko, Poćko i Eso smjestili su 15 pjesama zaista ujednačenog kvaliteta. Otvara ga pjesma *Riječi* te, izvrsna kritika bezbrižnih idiota, slijedi melanholična *Srušio sam stan*, a radio stanicama sigurno će se dopasti pjesma *Ja nemam snage za to* - inače cover pjesme *Quicksand* Davida Bowiea, kao i nježna *To mi je sve*. Naravno, izuzetno je atraktivna i naslovna pjesma u kojoj gostuje Edo Maajka, ali pravi hit potencijal (uslovno rečeno, s obzirom na mentalno stanje nacije), imaju i pjesme *Majmun*, *Super Žena* i bizarna *Enac*. Album zatvara pjesma *Ravnica*, u kojoj preko mlina za kafu Šaran savjetuje djecu:

- Sve što valja djeco, s predznakom je ne, zato djeco, probajmo sve.

Da napravim i malu političku procjenu - Bosna i Hercegovina biće zemlja dostojna Evropske unije kada u njoj mainstream izvođači budu Edo Maajka, Skroz i Dubioza kolektiv. Dok su oni underground, nema razloga da i država ne dijeli istu sudbinu s njima.

7. Vuneny, Play That Silence

Džemper za Syda Barreta

Bend Vuneny čine prekaljeni underground muzičari, tako da možemo, po prvi put reći, da smo dobili prvu, pravu, bosanskohercegovačku, super - grupu.

Adrijan Zovko je punu deceniju svirao samplere i klavijature u izvrsnom mostarskom bandu Handle With Care. Gitarista Nedim Čišić svirao je sa Marom (izuzetno zanimljiv mostarski kantautor, koji bi morao snimiti solistički album), bio je urednik mostarskog Kolapsa - Vodiča za urbane spavače, muzički urednik Mostarskog interkulturalnog festivala, a njegovi i radovi mogu se čitati u mnogim književnim publikacijama. Iz Travnika su doveli perkusionistu i pjevača Asmira Šabića, koji je do tada svirao u bandovima Alternativa Nova i UltraRed Orchestra.

Njih trojica tvrde da su formirani kao alectroacustik trio, da u muzici koriste dijelove rocka, duba, corea, ethna, ambienta, različitih eksperimentalnih formi i sažimaju definiciju u moderan zvuk koji se može prilagoditi svakom prostoru i svakoj publici. Nedim dodaje:

- To što mi sviramo ne može se prihvatiti nakon prvog slušanja. U svim ovim elementima koji čine našu muziku svako može pronaći nešto za sebe.

Na CD *Play The Silence*, urezano je trinaest pjesama. Prvi singl *Smile* odlikuje gitarski minimalizam i industrijski ritam koji pojačava tjeskobnu atmosferu pjesme. Slična je i *Happy In*, a neobični osjećaj sreće, koji u ovom psihodeličnom vrtlogu, punom hropca, žele ilustrirati Vuneny na pravi način može razumjeti samo Syd Barret. Ako bi insistirali na pronalaženju prevladavajućeg uticaja na *Play That Silence*, čini se da bi dotični britanski ekscentrik bio najviše odgovoran - dovoljno je za utvrđivanje ovog utiska CD player naštimati da nakon ove pjesme odvrte i *Room 101*, *Wrong Dream* i naslovnu pjesmu. Ethno začini najjači su u pjesmama *About Mountains*, *One Man One Coffee* i *Road*, koja bi mogla poslužiti za kakav pozorišni komad na tekst Ćamila Sijarića. Ljućim slušaocima najviše će se dopasti post punk *Sturm und Drang*, sa nervoznom, hard core vožnjom gitare.

Vuneny su ovim albumom stekli poštovanje domaćih alternativaca. Ali, za drugi album mogli bi razmisliti o efektivnijoj upotrebi glasa i preradi nekih, isuviše korištenih aranžerskih rješenja.

8. Diplomac, Od trnja i žaoka

Intimni dnevnik bijesa

Neposredno prije rata, Tuzla je imala izuzetno kvalitetnu gitarsku scenu, a bend Rupa u zidu, bio je njen diskretni predvodnik i uzor. Braća Damir i Bakir Avdić njegovali su specifičan garažni zvuk, koji su nazvali psychobilly blues. Tekstovi njihovih pjesama bili su mali društveni komentari koje je pisao Damir.

Iza Rupe u zidu, ostalo je nakoliko samizdat albuma koji se danas ljubomorno čuvaju u privatnim kolekcijama. Nakon rata i američke avanture, Damir je snimio solistički album *Od trnja i žaoka*, pod pseudonimom Diplomac. Sve pjesme napisao je, komponovao i odsvirao na električnoj gitari. Postupak uradi sam pojačava utisak intimnog dnevnika koji ostavlja ovaj CD, a slušalac se ne može oteti neugodnom utisku prebiranja po tuđoj intimi, dok preslušava 12 pjesama.

Odmah na početku diska, Damir se sočno razračunava sa trendy idolima poput Che Guevare, a onda nastavlja, udarajući po svemu što ga je nerviralo posljednjih desetak godina - hard core grupama iz begovskih familija, bogatim narkomanima, starim robijašima, mrtvim gradovima, mračnim i svijetlim ideologijama... Ima tu i poneka prejaka metafora, ali se one lako oprostite zbog iskrenosti bijesnog kantautora. Sve pjesme prati izvrsna svirka na električnoj gitari, u kojoj Damir demonstrira svoj dugogodišnji staž.

Nekada se ovakva muzika slušala po klubovima. U ona vremena, sjećate li ih se, kada se gajio kult individue, a prezirao masovni ukus? Kada Diplomac nije bio neobična pojava.